

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך היא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ב. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ג

פרשת משפטים

א. תוספת ברכה.

פרק בא' פסוק א'

ואמר המשפטים אשר תשים לפניהם (כ"א א')
בגמרא מבחינת ג' ב' דייקו הלשון אשר תשים ולא כתיב אשר תלכתם.
הוציאו זה לדרשה (פ' בתרי"ג) וקל דוד המשפט אשר לומר רמב"ן
לכא שאמר בעלמיהו (ג"ד ב') מביין שחייב אדם לענות לתלמודו עד שתואר
הדוד בשם שנאמר (פרשה חלק) ולעדה את בני ישראל שימא בשיותם
ומשפט לוי זה הלשון שימה מורה על פועל. בסדר גמסטר נכון. כמו גם
שם לו חק ומשפט (פ' בשלה) ומדכתיב שימה בפועל. הכונה שהחבר להם
הענינים בסדר ובמספר. דבר על אגניו. וזו היא המדה גם כאן שעניני
המשפטים אשר הלכות. מנון שצנעיהם מרובים ופרטיהם פשוטים. וכמש
הרובה שחייבים יפסק בדיני טענות (ב"ב קע"ה ב') תלכסו חכמים בסדר
ובמספר נכון ויהי אצלם כפולת ערוך ומסודר.

ובגמרא דייקו ומצאתי בבבא מקוטות שהשגל שינה מורה על פועל
סדורית ומסודרת. כמו בפרשת וירא (כ"א י"ד) וקח אברהם להם חמשת
סוה ויהן אל היר שב על שכמה. הרכיב שתי הפעולות. נתינה ושימה
והכוין לומר. כי לא רק נתינת לה בלתי תמים מיר ליד. אד עוד יסדר
הדברים על סמך. באופן שינוח היטב ולא יתקשרו ולא יבדלו עלית
ולא יפריד אותה בלכתה.

וכן בפרשה ויר (כ"ד ל"ה) ויהן הכן ימסצו לנפלים. ובמסוק חספוד
לה כתיב ויהם לעני לאכיל. ושינה לשון נתינה על לשון שימה. מה
הוא שני כי קצת די שפויקים ומטליכות סאכלם ולא חתר. מה שאין כן
באנשים בשבועותם אותם לאכול עורכים להם עליו ומאכלים בסדר המשטר
כדריש. ואל כן כתיב במאכל הנפלים ויהן הכי ומספוח. ובמאכל אנשים
יהם לפני בטרואת הליכות נתינה ושימה. למביאר.

וכן בירד פרשה ויצא ויקח סאבני המסוק יהם בראשותו. ואמר
במדרש. שצדק בעין מרוב צינור גורו בכל צדדית כדי שישינו במגוחת.
אמר זה מדכתיב ויהם בראשותו ולא יחג. וזה מורה על ההנחה הסקדית.
כי הנחת לסכיבה שמשיה. בעין מרוב.

ואב לכל המקורות. האלה זמא המסוק ברש פרשה צג בפני. ואיפת
הדשו מעל הסיכה כתיב (ג' ב'). והריש את הרען ולמא אצל המוצא. וגמרו
על זה בחזק (חמשה ליד ספ"א) קצמו - בוחת (שלא יסוד לצדדיו)
הכריח זה מלשון וסבי. ומלא כתיב ונתנה משפט. ויהם במניחה ומסדר
ומשטר. והיינה שלא יסור.
וזה יש הרבה מסוקים יתירנה לשון זה. וכאן די בוחת. וצדק משיב
בש. הוא במסוק וזהו זה ספר נתינתו ונתן כידה. מה שנוגע מה לדינא.
ותשי כל זה חב מה שדרשו במכילתא באן. מניין שחייב הרב לפרוך
משגתי לתלמידיו כשלהן ערוך חלטה לומר ואלה המשפטים אשר חייבים
לשיניהם. ע"כ. ולא נחמקש איד נלטר די מסוק זה. ולפי שכן ספק זה
על לשון הסיכה.

2/11

לשאל

2.

שאלות

1. לכאורה מה הקושי באלף?
2. כרשנו קופץ באלף לשוני סרור שישמש פורש ש.י.ה. מהי סדרתו לכת?
3. היש לך דוגמאות נוספות מצטר המונכרות כאן?
4. מהי האסקנא במלכותית והמאצית מכל? נה?

* * *

ב. שד"ל.

פרק כא' פסוק ג': **ב** [א] אם בנפו יבא: נה כה, הנה סודים כיסרי, ומה בתוספת נה כה נה סורה כמי (ישעיה ל' כ, וכן בל' ערבית). ומה בנפיש ובארפית נפיו, זייש שמכסין העוף; והנה בנפו סמך בלשון, כלומר לבדו בבגדו (כפי רש"י), עיר כי במקלי עברתי את הירדן הזה (ברא' ל"ב י"א). אם כן איה הוא: לפי העשש נם אשתו באה עמו בבית האדון ומסרתה בבית, זה יצדק במכר עצמו, שהוא יכול להימכר עם אשתו, אבל לרצח רש"י נקצת מרש"ל (קידושין י"ד ע"ג) שפירשו טיפה זו בגמרתו ביד לא יצדק זה שיהיה האשה נמכרת בעון בעלה שגנב, ולפיכך אמרו (קידושין כ"ב ע"א) וכו' מי חכמים שחנצו: אבל מביד הבתוב שהקונה עכ"ר עבדי חייב כמחנצו אשתו ובניו; וכל זה לרבות מידה החמר הדחמנים בישראל, ובם כמכר עצמו לא התירו חכמים שתבוא האשה לבית האדון, אבל חייבו את האדון לפרנס אותה ואת בניה והיא יושבת בביתה ומעשה ידית לעצמה ולא לאדון, כן סמך הרמב"ם (הלכות עבדים פרק ג' הלכה כ"ז), אך להרמב"ן [פי' בפיחצו לפסוק זה] האדון לוקח מעשה ידי האשה והכניס, אלא שיהא ברשות עצמה ולא תבוא אל ביתו לעבוד עבדותו, ולפיכך על פסוק יצא מעפר הוא גבנו עמו (ויקרא כ"ה ט"א) סומא בלא סמך במכר עצמו סמך עניו, אמר ר' שמעון (קידושין כ"ב ע"א) (הנביא רש"י) אם הוא נמכר בנד מי מכרו, אבל התורה כמו שהתירה עיהיה האב שוכר את בנו הקטנה, כן נראה שהתירה שימכר עצמו האב אשתו ואח בניו הקטנים, והנה ידע כי בפי קדם היה האב שליט על בני ביתו חזיקים בירו (כנראה מדברי יהודה בראשית ל"ח ב"ד: הוציאהו ומסרה). התורה נטלה סמך המלכות הנה ולא התירה סיעת בן סורר ומורה אלא על ידי גזרת הפועלים (גברים כ"א י"ט); וכן מבינת האשה והגנים והיורה בתורה שמכנת האסרה בתורה שבעל פה, ועוד תוספות (קדושין כ" ע"א) כי אין האדון מיסר לו שפחה כנענית אא"כ יש לו כבר אשה ובנים, זה (כדברי חלפדי ט"ה מה מורשו) כי אין ראוי שיהיה עבדים לאדונו קדם סוקים מנחה פרה ורביה מעמיד בנים להקים שמו בישראל.

שאלות

1. מהו הקושי קטע מראשון?
2. מהי תוספתו ומספרו לענין?
3. מה סמך קשר לשאלות?
4. לדעת כרשנו למה תוסס רק סמוכר צמא ולאמה?
5. כרשנו מספר פאריכות את הדקים סקורים למכירת עפר, עפרו, סקורים למשפחתו מתלווים סו (אשה, פנים) מהי מסקנתו?
6. אם סים מקופל פיה קדע ואין סתורס סתיוסם לכת?
7. מהי ולאס אותר לארון לאסור לעפרו מויראלי שסמס כן עניית?

* * *

ג. סטורנו עם פירוש הרב י. קומרמן.

פרק כא' פסוקים ט"ו: (ט) קסשטת הקכות יצעה לה. כנה שנה שאר קטות וצוקה, אף-על-פי שהיא לא קנה אותה ולא קדשה. (ו) לא יצדע. שאין סקר להקבות גשים אלא היבא קטני למינם בספיקותיה, כאין שלא יצדע את קראוי קראשוקה.

3/...

מפגש

3-

20. לסיקת רבא כיבשתה הלא נשאל אדם נשים על אשתו היא דאית ליה לסדינהו. רבנו ר' יוחנן בפסקו קמור למשנה של פירא לחנאי שרבא הניס לבני יסואי אשה שניה, וכך יפרש את הפסוק: אם אתה... לא יגרע, משפט, אסור, שלא (יחזק) אחרת... אם וכחוצאה מכך יגרע! במקומות הלך בעל רבי הוהב אשה טען כי חרם רבנו גרסום אינו אלא יישוב מוחלט; מעיקר לא מלווה לבלל של רבא. כלומר, רבנן ירע לאסור את כוחות הנפש של בני חורו וקבע כי לא צרי צנע פרטי או אישי יש כאן (אם כפי לסיקם בסיומקיהו או לא) אלא אין מאפשרים זאת כלל וכלל. לשון אחרת: חרם רבנן ירע על על שנתה רבא הבריה על עילוק משנתו של מירא!

21. שלא לשיטת דש"י בריר ואם לבנו ייעשה יצא"ל לה הרי את מיוצרת לי בספק עיקרל אביר בדיקון אלא לשיטת הרמב"ם כולל עבדים פוק ל הלכה דג"ה וכיצד יוצרד לבנות אם היה כנו גדול עין השם לאביר ליצרה לי רוד האם אומר לי בפני שנים: הרי את מקודשת לבני נעמי לזם משנתו. היינו ספרה, אסור, מדוע הרי ימשנה הבריה חתום אצל יערי דמן ריקא ולא אצל יערי האב. אפילו הכן, שכל חלקו בעיסקה והחל בכורה ובלה בקדושתין היה שכל ענין חיים בבה עיכעל חיים כלפי אשתו ויקר וחומר, אסור, לאב ולכל אדם המקיש אשה. יבוא מחלק לעין יבטי בחליות הדוק, שתי גם לא נתן ספק קדושה (לא קנה אחרון יום לא אפי' ידרי אתי וזלא קדשה).

שאלות

1. קרא את הפסוק ותנסה להפינו למסולו?
2. איך רש"י מפרשו?
3. מה חולק ברש"י על רש"י?
4. ברש"י קופץ שחטן הוא ספיל ככל הצנן, איך נראה גם מתפסא?
5. ברש"י לומר את הסוק יר' לבי שיטת רבא, מהוכלל למסיר את תנושא ואת הפדלי מדעות טו?
6. ברש"י ברש"י לומר מכאן פנ"ן חרע דרש"י ארשום מה חידושו ומה ברש"י ספק?
7. איך בחרם הוא צומק פסולו על מקרא?

* * *

ד. הכתב והקבלה.

פרק כ"א פסוקים י"א / י"ב
 חמדין טעם בדיקנים (כשי' ומדעתי), ימן דעם נה כי פנס"מכרם סק דארט נוקמה. וכמו פסידט חלל נכנס עילין ספק, בלוח ריון שיטת ונלן ספק היה בלילי אלס עלר ימן שוללס נעמי לדומי, וכן כל טעם שנפיקה ימנש מיט סן (פי' דין גי'י), וכן אל חזי מי טעם נעמי, פירש בו חל חעור כי חלל סן לכהוה לי חכמה, יתם (יחלל פי'י) חכר כללל נעמיים טעם, טעם ענינים (נעמייתוק י"ט) נקראו עמי עריות עסקי חנם, וסאל ע"ש ונליחת סנן (פי'י ר"ל). וכן סימני הנערה טעם התפתח והנל"ן, כנן קרא לרוב התקרא נעם פי' סלסס חסי', כי על יידיס היה שוללס סן נעמי חילי, נעורו (סוקלל מ"ו) וחללי נעמי מדיים מדיים טעם וסענד לטם, ותכדיכס"י (ימדי ד' פי') חתום לרי קנה ועדים סין לה, חלל חילטן סוקרן ועמי' לחתומ, וליס נעמי' לחתומ חלל חילטן, כפי' טעם חיללס טעם (למעשהכפלים) כחנן עמי' וקאוסס כעמסכיס מלי' סן, והוא נוקר סימני נעמי', וזן כן סלל לטן נתקרא:

שאלות

1. לכאורה מה הקושי בפסוק?
2. מה פירושו: "חלל סמיוני'י'?"
3. ברש"י מנסה להוכיח שכלי כסף זה חשוב חן ותנפה, למה גם חשוב לזו?
4. איך גם חומר ומתקשר עם פירוש רש"י?

* * *

ה. רבנו בחיי.

פרק כ"ב פסוק א'
 כב (א) אם כמתחם יתכן הנכח לסיך כמתחלת שחור בחסד ביום י'. אין לו דמים, אין לו חיים נעמה לרי שימרתו שחור ביראו כיון שאיז נכנס בלילה" על עסקי נפשות בא שאם יצמור ככל הבית כנודו לחציל פמונו הרי הוא חרם ככלל הבית. (ב) אם נדחה השמש ערור בלמודו שוכנה עם ביתו או שנעצבה עם פי' הבקר הההשטה חסמש בעולם דמים לי' חיים פיהה יש לכל פי' שימיתנו לסי' שלא נכבד הבה על עסקי נפשות, יבדאו לא יחלגו שכבר הוא ידע שהכל יודעי בו ויחשבוהו לחיוב.

41...

לשון

הזכיר
בלשון נקבה אם ורחם העשתי ולא אמר. אם ורחם. כי כן דרך הכתיב להזכיר בלשון
נקבה כערוכה לומר בזמן שהעשש העששית בעולם ופירושה ברוחם חלילה וכן לענין
העשש הנאמר. ובשואו מתחיל לנרמח ורצח לצאת ולהתנצח בזהו וקרא בלשון זכר
בלשון ז' יורה לי העשש'י. תשוב: העשש ירא פי דאין'. יתשוב: ישים בנביר
לרוב אידח'. ועל כן הזכיר בבאן בלשון נקבה. ואמר: שאם העששית העשש בעולם
שהוא יודע שיהפס. ולא יוכל להציל מהו. דמים לו. לפי ציפיתנו יש לו לבלים מה
שוב. אם אין לו ונמכר בגנבה.

גאון

1. מה מקושי קטע מראשון ומה מלכו?
2. איך הוא מפרש: "אין לו דמים" האם גם שולו?
3. מהם משם משנה את הדיון?
4. מהלם "מה" משהת כן בכך והן כנקמה. איך מראשון מתארן מענין גם כן?
5. מראשון מפרש "דמים לו" מלמה כיווני, התוכל להסביר.

* * *

1. מדרש רבה .

ה. וְשֵׁשׁ עָשִׂי כִּי תִזְוֶן אָנֹכִי - מה פתיב אפרז - (שמות.ס.ח)
אלהים לא תקללי, ומה ענין זה לזהו אפרז רבותנו: מעשה באחד שקנה לו דין
וכא אצל מרן חכה אותו, וקא רצא אותו שפנדקה האמר: קלודי השוטם אין
קמותו בעולם אחר ימים קנה לו דין וקא אצלו וחיבו, קא מלפני האמר: אין
דך שפסה הימשו אפרז לו: אקמול קנה משבת. תמים שפסהו לךך הודיר לך
הכתוב: 'אלהים לא תקללי, האם קללת, תבואתך אמה קללל, שפאמר: (ס.ס)
(ס.ס) 'מלאכה ודמעה לא תאמר, לךך וקתבו זה אחר זה, וכן אמה מוצא
קשהרצין סתקללין התבואה מתמשקת, שפאמר: (ויחא.א) 'נהי בידי שפסם
השפסים יהי רעב בארץ, לךך נאמר: 'מלאכה ודמעה לא תאמר, ולא מפרש
מעשרות שלא בתקון: לא מפרש מעשר נאמר קך תרובה, ולא מעשר שני נאמר
קך מעשר ראשון, לךך נאמר: לא תאמר, ואם הפרשתם בתקון, קנים וקרים
אני ויתן לך, שפאמר: (שמות.ס.ט) 'בכור קניך תסן לי, שפכורי ישראל בשדך
קני כהנים, שפאמר: (ס.ס.ט) 'ישלח את נצרי בני ישראל, וקשתקטא בעל
הוציאן הקדוש קרוך הוא והעמיד לוחם תתקם, שפן הוא אומר: (במד.ג.ט)
'אני הנה לקחתי את הלוחם מתוך בני ישראל מנת כל בכור, לךך נאמר:
'בכור קניך תסן לי.'

גאון

1. מהרש מחפש קשר בין הסוקים, לכאורה מה מפעם?
2. איך מתפרש כאן בחוש: "אלוהים" ולא?
3. מהרש מופיל לקשר כלכי בסוק הפא, מה מביאו לכך?
4. מהו פצט האמר על מהרש?
5. מה מקשר במהרש מוצא בין התרומה, המצר והמכורות?
6. התוכל למצוא רציון אחת או מרכזי המאחד את כל תנאמר?

* * *